

SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO SLOVENSКИH
KRŠČANSКИH UČITELJSКИH
IN KATEHETSКИH DRUŠTEV

Bogu srce
mladini ljubezen
domovju zvestobo

L. XIX. - 1918 - ŠT. 7 in 8.

Julijska številka velja kot dvojna, torej tudi za mesec avgust. Tako smo ravnali tudi prejšnja leta in smo dvojno številko primerno povečali, kar pa letos na moremo, da ne bomo zagazili s plačevanjem velikih stroškov preveč pod cesto. Uredništvo.

Draginjska doklada »Slovenskemu Učitelju«. Izkaz V.

Gdč. Kobal Iva, uč., Vojsko pri Idriji, 2 K; gdč. Kleinstein Anica, uč., Polhov Gradec, 1 K; gdč. Stiene Hermina, uč., Polšnik, 2 K; gdč. Podboj Terezija, uč., Rob, 2 K.

Vsebina „Slovenskega Učitelja“ št. 7. in 8.:

K učbeni pravdi. (Iv. Štrukelj)	145
O ženskih poklicih. (Frančiška Zupančič)	147
Božji Učenik v boju za resnico. (Konec.) (J. Kramar.)	150
Iz moje prakse. (J. Polák)	152
Še en sovražnik. (A. Č.)	155
Katehetski vestnik:	
Katehetske beležke	158
Zgledi, porabni za katehezo	159
Učiteljski vestnik	160
Raznoterosti	162
Vzgoja	166
Slovstvo in glasba	167

»SLOVENSKI UČITELJ« izhaja sredi vsakega meseca. Celoletna naročnina 5 kron. (Naročnina in članarina za »Slomškovo zvezo« 6 K; naročnina in članarina za »Društvo slovenskih katehetov« 6 K; naročniki, ki so člani obeh društev, plačajo 7 K.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 4. vsakega meseca. Reklamacije, naročnino, dopise sprejema uredništvo »SLOVENSKEGA UČITELJA« V LJUBLJANI.

Urednik A. ČADEŽ, katehet v Ljubljani. Oblastem odgovoren IVAN RAKOVEC.
— Tisk Katoliške tiskarne. —

SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO SLOVENSKIH KRŠČANSKIH UČITELJSKIH IN KATEHETSkih DRUŠTEV. ■ LAST „SLOMŠKOVE ZVEZE“ IN „DRUŠTVA SLOVENSKIH KATEHETOV“.

L. XIX.

V LJUBLJANI, DNE 15. JULIJA 1918.

ŠT. 7-8.

K učbeni pravdi.

(Iv. Štrukelj.)

Samčevi pedagoški članki se mi zde, kakor široki, čedni obodi. Maršikatero izkoplje na dan, ki pa mu uide iz lepo pisanega oboda. Misli se mu vrtijo v kolobarju druga za drugo, druga pobija drugo. Prepogosto nas pušča na cedilu, da ne vemo, če smo krop ali voda. Dosleden je pa v tem, kar bolj diši po — starini. Nehoté dobimo večkrat vtis, kakor bi hotel obračati zadnjo premo naprej.

V zagovoru »K didaktiški pravdi« piše, da mi je hvaležen za kritiko njegovih člankov. To njegovo izjavo visoko pribijem. Tudi pisal mi je: »Veselilo me bo, če boš še odgovarjal; na ta način se najlažje nazori čistijo; rekel sem že večkrat, da nisem nezmotljiv, kakor kdo drugi ne.«

Prav tako, gosp. Samec! Ta izjava me tembolj veseli, ker vem, da je povratek iz dežele zmot jako težak. In kdor piše samo za hvalo, mu je za šolo toliko mar, kakor žabi oreh. Pa k stvari.

Gosp. Samec je napisal v zagovoru med drugim tudi to-le: »1. Prepričan sem, da so uprav gg. nadzorniki v veliki meri povzročili one razmere, ki jih razprava graja; 2. dokazal bi jim rad, da smo tudi učitelji nazadnje ljudje, ki imajo možgane, da z njimi mislijo; in 3. bi rad pomagal preprečiti, da bi se še kdaj vrnili časi, ko je gosp. nadzornik stopil v šolsko sobo z vprašanjem: »Bei welcher Formalstufe sind Sie jetzt, Herr Lehrer?«

Kakor mačka okrog vrele kaše, tako nekako se suče gosp. Samec okrog gg. nadzornikov. Pa, če se ne motim predaleč, misli gosp. Samec v 1. stavku na pretirane težnje po reformah, ki so jih povzročili v veliki meri (torej vendar ne povsem) gg. nadzorniki. Vprašati pa se moramo, odkod vendar ta prizadevanja — bivša in sedanja — po reformah?

Znano nam je, da ima vsako fizično gibanje svoj vzrok, tako pa tudi vsak drug pojav, bodisi že kjerkoli. Mislim, da zadenem pravo, če trdim, da so rodili težnje po reformah nezadovoljivi uspehi stare šole. Ker pa to prizadevanje tudi še sedaj ni pojenjalo, kaže, da še nismo na čistem in ne na trdnem stalju. Da so gg. nadzorniki v prvih vrstah v tem pojavu, je umevno. Kjer pa se ta naravni tok dvigne iz struge do poplave, ga pa imajo na vesti mnogi nadzorniški aspirantje in kandidatje za boljša nadeučiteljska mesta, ki tujo robo »prekričeče« prodajajo na domačem pedag. polju. Nikakor pa nočem s tem reči, da naj šole vsemu tujemu zapro okna in vrata

z zapahi, kakor odmeva iz »Samotarjevega premišljevanja«. Brez posledic v tem pogledu tudi ni prepogosto menjavanje okraj. šol. nadzornikov.

K 2. stavku bi se lahko oglasilo lepo število slovenskih učiteljev, dekoriranih s pohvalnicami, četudi niso po vsem trobili v nadzorniški rog. Glavno je bilo, da so v šoli kaj pokazali in ne prodajali samo vode v rešetu.

K 3. točki: Tu je na mestu molk, ki je tudi odgovor.

V 1. številki »Slov. Učitelja« lanskega leta, stran 2. in 3., naletimo na sledeče stavke: »Norimberški lij je ideal.« Za obravnavanjem črke »s«: »Ali ni to nekako pomehkuževanje otrok?« Za pripovedovanjem, kako se je učil v stari šoli čitanja gosp. Samec sam in kako je šiba pela, če ni šlo, stoji stavek: »In možgani so se razvijali.« V zadnjem odstavku pa: »Da so morali otroci v stari šoli več misliti, o tem menda ni nobenega dvoma. Gotovo je tudi, da njihovim mislim niso bile meje tako ozko začrtane kakor danes. Da se je potemtakem njihova fantazija veliko bolj razvijala, je jasno.« Skoraj dobesedni povzetki. Ne zamerim pa prav nič, če je gosp. Samec pozabil, kaj je pisal lansko leto. Jaz opažam na sebi, da gre pri vojakih mnogo v — koš. Samčevo sklicevanje na tovariša Froma, ki je iznašel neko učilo za hitro naučenje čitanja, potrjuje, da ga ne moremo dvigniti iz preglobokih starih kolesnic.

Nikar naj mi ne zameri, če ga primerjam hribovskim ženam, ki se branijo štedilnih ognjišč, češ: navajene smo kuhati v lončenih pečeh, kjer se sicer več trpi, a okusnejše kuha.

Glede otepanja, da se v šoli pečamo preveč z vsakdanjostmi, naj mu zadostuje zgolj moje prepričanje, da je — kot mnogo drugih — preveč zaverovan v vse, kar je bolj eksotično. P r e t i r a n o ponazorovanje je lahko res odveč, če bi se kje pojavilo. Dunajski učitelj pa ni uganjal komedij, ker »komedija« je bila namenjena vsaj v prvi vrsti hospitantom in ne učencem. Tisti preskok petih dobrépoljskih učencev iz 2. v 4. razred — pa naravnost kričeče osvetljuje mojo trditev: ni soditi metode in ne šole po izredno nadarjenih učencih. Očitek, da bi gospodje (misli menda zopet gg. nadzornike) vsako leto zahtevali za ta ali oni predmet novo metodo, splošno ne drži. Ti možje ne morejo biti v tem oziru previhravi, ker so preveč preobloženi s pisarniškim delom, kar je — žalibog — le na kvar šolstvu. Kolikokrat se gosp. Samec v razpravi zavzema za »brezovo mast«, ne utegnem šteti. Tudi čudim se ne, če je zavzet za neko nasilje v šoli; živi pač v takem ozračju, kjer gre izgrda, če ne more izlepa. Res je pa le, da tako ravnanje ubija duha in rodi mržnjo, ki je v veliko breme učiteljem in staršem, če se oprime učencev.

Kar se tiče Samčevega dvoma glede dociranja, dostavljam, da se dobi še dandanes tuintam. Jaz pa bi si v tem pogledu le želel več zgovornosti pri učencih in manj pri učiteljih. To pa, kar nam prineso vsako leto novega učiteljščniki s pripravnice, denimo na zlato vago prakse. Vse nerabno bo odpadlo samo po sebi. — Toda, kmalu bi bil nekaj prezrl. Naglica res ni nikjer nič prida! Gosp. Samec ne bo mogel nikdar odobravati, da se n. pr. pri zemljepisnem pouku poučujejo učenci, kdaj je v tem ali onem kraju semenj, kako se piše ondotni župnik ali nadučitelj. Tega mu tudi

treba ni; kajti kaj takega se splošno, vsaj na Kranjskem, ne poučuje. Nič napačnega pa ni, če izvedo učenci za imena prvakov v domači občini. Na neki ljubljanski šoli sem videl celo fotografične slike deželnega predsednika, deželnega šol. nadzornika, mestnega župana.

Še besedo o sejmovih. V ponedeljek po tihi nedelji je semenj pri Svetem Antonu na Zdenski rebri. Tja pride sveta od vseh vetrov, da se vse tare. S poukom ni na dobrépoljski šoli ta dan nič. Tudi na sosednjih šolah je vsled tega sejma moten pouk. Daleč naokrog se ga otroci že dolgo prej veše, ker jim prineso — »odpuštkov«. Ali ni nekaj naravnega, če omejnajo na ribniških šolah, kadar obravnavajo Dobrépoljsko kotlino, tudi sejm na Zdenski rebri, kjer Ribničanje skupijo marsikak novčič za njih »süho« in lončeno robo. Enako tudi ne bomo zamolčali, ako nas v šoli kaj zanese na Bučko, ondotnih velikih konjskih in živinjskih sejmov, ki zanje vedo po vsem Kranjskem in daleč čez.

In končno še kaj malega o citatih! Vsaka pravda sloni na pričah. Nanje se sklicujeta in opirata tožnik in obtoženec. Pravdo dobi navadno oni, ki zanj govori več zanesljivih prič. Če jim tožnik (v tem slučaju gosp. Samec) verjame kaj ali ne, je brezpomembno.

O ženskih poklicih.

Franciška Zupančič.

Z načrtom, potnim načrtom v deželo fantazije hočem danes začeti. Ti, jaz in še mnogo tovarišic vzame s seboj potno palico in se zasanja že vnaprej v zlati majnik. Vrhovi žare in višine vabijo visoko tja gori, kjer je zrak tako čist in nebo tako blizu. Tamkaj počijemo. Otresemo se mestnega prahu in oprostimo dolinske temine, umijemo se v luči in svetlobi; dalek in jasen je naš pogled.

Tam na onem solnčnem pobočju, kjer se kaže božji svet v njega najsvetlejšem krasu, kjer je obzorje večje in večje in izgublja vso omejenost in ožino, tam počijemo. Kako nam bije srce, kako hrepeneče plove v daljino! Misli o bodočnosti, usodna vprašanja se zbuja v tvoji mladi duši. Kam pelje tvoja pot v življenje? Ti je-li usojena tiha sreča ob domačem ognjišču? Neguješ in vzgajaš otroške duše — svoje otroke — za življenje in večnost? Ali te vabi božja ljubezen v samoto samostana? Morda ti je usojeno živeti junaško, samostojno življenje ženâ v lastno zgrajenem samostojnem domu. —

Pota, ki vodijo v življenje, se morajo vzpenjati kvišku; vsa nas morajo voditi iz malenkosti in ožine našega samoljubja tjakaj, kjer gori luč večnosti, ki nje svit in čistost vztrpe le neomadeževane duše. Ne zabimo vendar, kjerkoli tudi smo pozneje v življenju, povsod donesemo sebe, svojo dušo, svoje telo s seboj. Važno je le, da postanemo celi ljudje, da se povzpne do kremenitosti in obrazimo značaje iz naših mehkih, še negotovih naravi.

Površnost in lahkomišljenost matere, duše dóma, povzročá nesrečno družinsko življenje. Mladenka, razvajena z doma, brez skrbi stopa v zakon. Duša in srce lastnega doma naj bi bila — a nima zmožnosti; kajti postati žena, mati, se pravi imeti domoskrbno dušo.

Domoskrbna duša pa je osebnost, pri kateri najdemo vse v redu. Nje hiša in izba, velika ali majhna nas miče s svojim mirom in čednostjo. Nič se ne godi v naglici, vse polagoma, ker vsaka stvar ima svoj kraj in svoj čas. Močna, stanovitna volja obvladuje v hiši in družinskem življenju. In opoldne ne sedi nejevoljen mož in žalostni otroci pri skledi neokusne jedi, ker je mati pri čitvu pozabila na kuho. Zato pa ima čas popoldne darovati otročičem kako urico, postati ž njimi otrok, se vsanjati ž njimi v otroško žitje in s skrbnim, milim pogledom materinske ljubezni iskati v mladih dušicah skrivnosti.

Red izključuje vso nevoljo in povzročuje, da se vrši vsako posamezno delo po trdni stanovitni volji.

Iščimo še druge poteze v bitju žene in matere! Glej, svita se na njenem čelu. Častitost ji sije z obličja, ona nežna, nedotakljiva, toda v vsem občutljiva dika, ki obstoji iz čistega, plemenitega ponosa in spoštljivosti. Žena, ki ima tako plemenitost, je hranila svojo mladostno dušo kot dragulj. Noben izraz v njenem obličju ne priča o izgubljenem, zapravljenem zakladu, o lahkomišljenem zapravljanju vzbujajočih se srčnih nagnjenj. Kakor prosojno, fino čašo je ohranjevala svojo dušo in nje ljubezen za moža. In tako vlada kot kraljica v svojem malem kraljestvu.

Kraljestvo ljubezni je! Kako bi bilo tudi drugače mogoče! Kjer si žena napravi dom in bodisi, da je le ozka velikomestna izbica ali z lipo osenčena kmetska hišica, bodi ta dom — dom ljubezni! Ljubezen, ki odseva z njenih globokih oči, pa ni samo veliko, srčno toplo čuvstvo za izvoljenca, marveč sega dalje čez mejo lastnih otrok. Ljubezen ji dovoljuje s preudarkom storiti in govoriti le ono, kar je vsakemu dobro in nikomur v hudo. Dobrota seva z njenih usten in kosček vsevednosti odpira njeno srce človeški potrebi. S tožnim čutom vidi, da ne more lečiti vseh potreb, a ravno to globoko spoznavanje in umevanje je nikdar ne otopi v hladnem materinskem egoizmu, ki tolikokrat vidi in ljubi le lastno meso in kri.

Kaj pa daje nežni ženski nravi toliko moč, ki jo občudujemo v častivredni, srčnoljubi, dobrotni materi? Nje skrivnostipolno lepoto zremo (umetniki jo slikajo v neštevilnih slikah Madon), če opazujemo mater pri molitvi. V molitvi se vdihuje vse materinstvo: iz nadzemlja si išče duša skrivnostno hrano, ki pretvarja vse zemeljsko v višje vrednote. — Toliko in toliko mater kleči ob zgodnjem jutru pri obhajilni mizi in dan jim je blagoslovljen. Trudapolno, a tudi malenkostno delo izvršuje v zadovoljnosti, čista, srčna njena ljubav dela možu in otrokom hišo in srce srečno. Tako matere hodijo po poti, ki jo instinktivno išče vsaka neizkvarjena ženska nrav. Prava, udejstvena pobožnost preveva vse njeno bitje. Bog, vsemočni — Jezus vsedobri — je njen vzor. Globokoverne žene so postale v teh vojnih časih prave junakinje. Darovale so svoje najboljše domovini, a duša s tem ni obubožala in njih srce ni umrlo, ker bridkost

njih bolesti obseva zvezda: sveta, tolažeča vera v Boga in večno življenje v njem. Ako ti, mlada popotna duša, ugaja pogled v svet, ki ti je vanj morda namenjeno potovanje, tedaj vedi, da te vodi in zbližuje temu osebnemu vzoru vsak utrip tvoje duše, vsako svestno hotenje in obrazba tvojega še nedovršenega značaja. Sen se lahko uresniči. Izkleši si z resnobo in močjo sliko, ki naj obdaja tvojo lepo dušo.

II. Prvič smo potovale visoko na goro in zrle v čistih, jasnih zračnih višinah v svet vsakdanjosti, naše bodočnosti. Danes idemo še malce višje, do tam, kjer se prostira večer sneg v deviški nedotakljivosti in seva božje solnce v večji jasnini ter globlje in dlje. To je pač prostor, ki ga je Bog določil le izvoljenim dušam; poklic redovnega življenja. Morda se ustrašiš pred strogostjo, daritvenim življenjem in grenkostjo take bodočnosti in tvoje misli se spuste hrepeneče na druga pota, ki vodijo v veseli skupnosti k delu in zemskemu veselju. Morda pa ti zveni beseda redovništvo, redovnica liki svetonočno življenje, ki oznanja mir. Odpirajo se ti vrata, skozi katera bi rada vstopila — k svojemu Stvarniku — k svojemu Bogu. Čisto blizu k njemu hočeš priti, tvojo dušo žeja po njegovi božji lepoti in želiš jo v najčistejši ljubezni. Če se porajajo pri besedi redovno življenje — v tvojem srcu take misli in hrepenenje, potem pusti i nam, da nekoliko resneje prisluškujemo skrivnostnemu klicu milosti.

Ali pa ve tvoja duša, kaj se to pravi, postati redovnica in se zavezati Bogu s sveto obljubo? Ali veš, kaj je brezmejen dar? Če ostane le drobec samoljubja v tvojem srcu ob vstopu v samostan, ne postaneš nikdar popolnoma odtrgana duša, katere cilj je edinole Bog. Če to vpoštevamo, bomo šele prav cenili idealno redovnico, ki iz višine svoje popolnosti deluje plodonosno tudi na vse druge, ki pridejo ž njo v dotiko.

Ali trdim morda preveč? Ali nismo že morda sami poizkušali in opazali, kolik odsev miru izhaja od uboge, skromne bolniške strežnice-redovnice? Dih požitvovalnosti se še tako predrzen in surov človek ne more ustavljati. Kako hvaležno zre bolnik šibko sestro, ki prebdi ob njegovi postelji dolgo, dolgo noč! In s kolikim zaupanjem izroča mati svojega bolnega ljubljence oskrbi in strežbi sestri!

Glejmo materinske oči one sestre, ki obvladuje in uči razred živahne velikomestne mladeži ali četico neotesanega kmetskega roja! Po blagoslovu njene krščanske vzgoje prihaja sreča v družine, v soseske, v ljudstvo. Kdo pa še prav posebno zre zlate niti, ki se snujejo iz duše popolne redovnice ter se spletajo v mladih srcih zorečega človeštva v dragoceno tkanino! Kdo posebno ceni te niti? Eden je, ki vidi in šteje vse: Bog, vir in cilj teh velikih, Njemu docela vdanih deviških duš. — On vidi kulturno delo pridnih misijonskih sestrâ v tropičnih krajih. Šteje pobožne vzdihne čistih, nedolžnih duš, ki z darovanjem svojega lastnega »jaz« noč in dan kleče pred njegovim obličjem, proseč za one zemljane, ki tavajo v zmoti in grehu. Čista duša moli zanje in milost božja jih varuje prepada, ki jim zija nasproti.

Toliko čudeznega in velikega izhaja iz redovnic. Ne smeš pa zabiti tega, kar naredi te duše velike, kar jih mora narediti velike: popolna

odpoved lastni osebnosti, popolna daritev samoljubja v božjo službo. Bila bi pa celo nespametna misel, če bi mislila, da je že z redovno obleko samo v tebi izpopolnjen višji človek in da že diha tvoje mišljenje in delovanje samo božjo ljubav. Tako naglo ne ustvari noben zemski umetnik vzvišenega umotvora in božji Vzor zahteva daljšega, intenzivnega delovanja, da se izklesše iz zemske oblike božja podobnost. V vseh samostanih je kot priprava na redovno življenje novicijati; tu se oblikuje in obdeluje duša, doprinašajo se žrtve, daritve. V sveti, a strogi pokorščini se zahtevajo poizkušnje notranje pripravljenosti — če je duša zmožna vzprejeti duh izvoljenega reda. Nad vsakimi vrati naj bi bil napis: »Če vstopiš, pusti samoljubje zunaj!« Ta ločitev od svojega lastnega »jaz«, ki se daruje popolnoma volji božji, je pravzaprav notranje jedro samostanske modrosti in vodi kvišku do kristalnega hriba popolnosti. Božja ljubezen pa je, ki spodbuja k vsem premagovanjem, ki oslaja vsak dar in ga izpreminja v oblaček kadila, da se dviga od boguvdane duše pred božje sveto obličje. Zatorej, mladenka, ki nameravaš stopiti v preddvor nebes — v samostan, vprašaj se resno, če sta peruti tvoje duše — božja in daritvena ljubezen — dovolj močni, da se ž njima dviguješ do višin gore Karmelske. Vadi se že sedaj v samozatajevanju, in tvoja duša bo močna, gibčna in zmožna nositi križ, sladak križ tvojega križanega Vzornika. (Dalje.)

Božji Učenik v boju za resnico.

(J. Kramar.)

(Konec.)

Božji Učenik ni hotel iti tretjo velikonoč v Jeruzalem, da se je umaknil Judom, ki so ga nameravali umoriti. Zato so ga pa prišli pismarji iz Jeruzalema zalezovat, a so slabo opravili. DrugEGA ne opazijo, nego to, da Jezusovi učenci, ko jedo, ne umivajo rok. To pa je bilo pismarjem v izpotiko. Božji Učenik jih odločno zavrne in jim pokaže, kako prestopajo božjo postavo, dočim se nezmiselno drže raznih izročil. Posebno krepko nastopi za četrto božjo zapoved, ki so jo pismarji in farizeji napačno razlagali. Učili so, da se človek lahko odkupi od dolžnosti do svojih staršev, če namreč obljubi in daruje za tempelj kako stvar. (Mark. 7, 1—13.) Jezus izbere četrto božjo zapoved, ker se tu najbolj spozna surova brezsrčnost in ošabna sebičnost farizejskega nauka, zakaj, če še staršev ne spoštujejo, kako bodo pravični do drugih ljudi! Iz nastopa božjega Učenika vidimo, kakšno važnost polaga na to, da se izpolnjuje četrta božja zapoved, saj je sam dajal v tem najlepši zgled. Farizeje imenuje hinavce, v katerih ni resnice; zunanjih obredov so imeli vse polno, duha pa nič; sitnih določil celo vrsto, npravne vrednosti pa nič. Najvažnejše božje zapovedi prelamljajo brez pomisleka, človeško izročilo pa izpolnjujejo in z vso silo poudarjajo razne malenkosti, kakor umivanje vrčev in kozarcev ter mnogo drugega, temu podobnega. Zato jih čaka pogin, prav tako bo pa tudi tistim, ki gredo za njimi. — Jezus pa kaže v svojem nastopu proti farizejem svoje resnicoljubno srce. Nobena stvar mu ni

tako zoprna kakor neresnica in hinavstvo. Jezusov nauk nam dokazuje, da je njegovo kraljestvo duhovno. Bog gleda le na voljo in srce, ne pa na zunanost. Njegov učenec mora biti v vsem vdan v božjo voljo.

Po zgledu božjega Učenika mora biti tudi katehet najbolj pozoren, da se izpolnjuje četrta božja zapoved. Ne samo, ko razlaga božje zapovedi, marveč pri vsaki priložnosti, rekel bi, pri vsaki učni uri naj učence opozarja na veliko važnost četrte božje zapovedi. Ako bodo učenci svoje starše spoštovali, jih ubogali, ljubili ter zanje molili, bodo gotovo spoštovali tudi druge svoje predstojnike. Vse to pa morajo otroci storiti zaradi Boga. Katehet naj opiše ganljivo in z vsem spoštovanjem velik trud in vse nepopisne skrbi staršev do svojih otrok. Poudarja naj zlasti resnico, da so starši božji namestniki na zemlji, in da bodo otroci po božji obljubi deležni časne in večne sreče, če so staršem z ljubeznijo vdani. Zgledov je dovolj, kako Bog blagoslovi pridne otroke, kaznuje pa hudobne. Pri vsaki priliki naj se poganja za starše tako, da njihove morebitne slabosti zagovarja ter neubogljive otroke kára, oziroma postavno kaznuje. Vzgojiti nam je za bodočnost otroke, prepojene s pokorščino in svetim spoštovanjem do staršev in predstojnikov. Brez pokorščine ni pravega reda ne doma, ne v šoli, ne v Cerkvi in ne v državi. V tem nas mora podpirati domača hiša.

Ko je bil božji Učenik obudil Lazarja, je veliko Judov, ki so videli čudež, verovalo vanj. Farizeji in pismarji se pa snidejo ter se posvetujejo, rekoč: »Kaj hočemo storiti? Ta človek dela veliko čudežev. Če ga pustimo tako delati, bo vse ljudstvo verovalo vanj.« In sklenili so ta dan, da bodo Jezusa umorili. On pa se jim je umaknil, ker njegova ura še ni bila prišla. To je bilo koncem tretjega leta Jezusovega delovanja. V začetku četrtega leta, oziroma četrte Velike noči pa se je dal božji Učenik prijeti od sovražnikov. Nas zanimlje samo oni stavek, ki govori o Jezusu pred Pilatom. Ko ga ta na vse načine izprašuje, da bi izvedel resnico, mu Jezus pove, zakaj je prišel na svet: »Jaz sem za to rojen in zato sem prišel na svet, da pričujem resnico. Vsak, kdor je iz resnice, posluša moj glas.« Pilat mu reče: »Kaj je resnica?« (Jan. 18, 37—38.)

Torej glavni namen božjega Učenika je pričevanje resnice. Resnico uči o Bogu ter o njegovem večnem življenju in delovanju, resnico o človeku in njegovih dolžnostih, resnico o svojem božjem poslanstvu. Zavoljo tega, ker se je z resnico ustavljal zmotam in lažem judovskih voditeljev in učiteljev, ga sovražijo in hočejo umoriti, a on ne odstopi od resnice. Resnico je pričeval pred starejšinstvom, ko je slovesno priznal, da je od Boga poslani Mesija, resnico pričuje tudi pred Pilatom, in za to pričevanje da tudi svoje življenje. Kraljestvo resnice, ne pa sile, je njegovo kraljestvo; vanje stopa le, kdor je iz resnice. Ni se ga bati nobenemu posvetnemu vladarju, marveč le knezu teme in laži, proti kateremu edino se bojuje. Seveda Pilat ni imel pravega pojma o resnici. Vzgojen je bil v duhu dvoma, kakor večina tedanjih in sedanjih izobražencev. Zato vpraša: »Kaj je resnica?« Vendar je bil prepričan, da je Jezus nedolžen,

in to pove brez ovinkov starejšinam: »Jaz ne najdem nobene krivice na tem človeku.« Torej božji Učenik je poln resnice, kakor ga imenuje sv. Janez Ev. v uvodu svojega evangelija. Tak mora biti tudi vsak učitelj, pred vsem veroučitelj. Čisto resnico mora učiti ter zanjo odločno nastopiti, četudi bi se zameril učencem ali njihovim staršem. Resnice ne sme zapostavljati svetnim dobrinam, ki mu jih večkrat ponujajo in jih sebični učitelj tudi rad sprejme na škodo resnici. Da pa katehet more učiti vselej nepokvarjeno resnico, mora biti tudi temeljito izobražen. Zato pa ni dovolj, da se je v bogoslovnem semenišču učil teologije, marveč mora takorekoč vedno študirati ter znanje svoje mladosti izpopolnjevati. K temu pripomore tudi strokovno glasilo »Slovenski Učitelj«, ki se je v kratki dobi svojega obstanka povzpел do visoke stopinje strokovnega lista ter zavzema častno mesto v slovenski literaturi. Katehet, ki se izpopolnjuje v svojem znanju, bo poučeval zanimivo in z ognjem, a dosegel bo tudi lepe uspehe; v nasprotnem slučaju pa je katehetovo poučevanje suhoparno; mogoče tudi semintja zmotno, pri učencih pa ne dosega povoljnega uspeha. Torej po zgledu božjega Učenika, ki je večna Resnica, se tudi veroučitelj stanovitno bojuje za resnico, naj bo komu vseč ali ne, kajti naš božji Vzornik je rekel: »Veritas liberabit vos.«

Iz moje prakse.

(Spisal Janko Polák.)

Ustno računanje je v ljudski šoli potrebno. Res je, da je pismeno računanje bolj zanesljivo nego ustno, a samo tedaj, če je oprto na ustmeno spretnost, ki se pridobi seveda potom vaje. Nobena računrska ura naj bi ne minila, da bi ne računali vsaj nekoliko minut brez svinčnika in peresa. Mnenje, da ustno računanje ni nujno potrebno, ima svojo korenino v tem, ker je zbiranje nalog za ustno računanje zelo zamudno delo, ki vzame učitelju dokaj dragocenega časa. Temu odpomore računanje potom sledečih tabel, ki jih uporabljam že dolgo vrsto let, a še nikdar me niso pustile na cedilu. Kdor ne verjame, naj poskusi.

Ustno seštevanje in odštevanje v obsegu 1—100 in črez.

A

(1. do 4. šol. leto.)

1	10	12	+	Zmanjševanci so števila od 1—100 in 1—9, 10—100, 12—91	—	1	11	21	31	41	51	61	71	81	91
2	20	23	+		—	2	12	22	32	42	52	62	72	82	92
3	30	34	+		—	3	13	23	33	43	53	63	73	83	93
4	40	45	+		—	4	14	24	34	44	54	64	74	84	94
5	50	56	+		—	5	15	25	35	45	55	65	75	85	95
6	60	67	+		—	6	16	26	36	46	56	66	76	86	96
7	70	78	+		—	7	17	27	37	47	57	67	77	87	97
8	80	89	+		—	8	18	28	38	48	58	68	78	88	98
9	90	91	+		—	9	19	29	39	49	59	69	79	89	99
100			+		—	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100

Ustno množenje, deljenje in merjenje v obsegu 1—100.

B

(1. do 4. šol. leto.)

1	×			1	v	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	×	$\frac{1}{2}$	od	2	»	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20
3	×	$\frac{1}{3}$	»	3	»	3	6	9	12	15	18	21	24	27	30
4	×	$\frac{1}{4}$	»	4	»	4	8	12	16	20	24	28	32	36	40
5	×	$\frac{1}{5}$	»	5	»	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50
6	×	$\frac{1}{6}$	»	6	»	6	12	18	24	30	36	42	48	54	60
7	×	$\frac{1}{7}$	»	7	»	7	14	21	28	35	42	49	56	63	70
8	×	$\frac{1}{8}$	»	8	»	8	16	24	32	40	48	56	64	72	80
9	×	$\frac{1}{9}$	»	9	»	9	18	27	36	45	54	63	72	81	90
10	×	$\frac{1}{10}$	»	10	»	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100

Ustno seštevanje v obsegu 1—1000 in čez.

C

(5. do 8. šol. leto.)

1	10	12	100	110	111	+	101	202	303	404	505	606	707	808	909	1010
2	20	23	200	220	222	+	111	212	313	414	515	616	717	818	919	1020
3	30	34	300	330	333	+	121	222	323	424	525	626	727	828	929	1030
4	40	45	400	440	444	+	131	232	333	434	535	636	737	838	939	1040
5	50	56	500	550	555	+	141	242	343	444	545	646	747	848	949	1050
6	60	67	600	660	666	+	151	252	353	454	555	656	757	858	959	1060
7	70	78	700	770	777	+	161	262	363	464	565	666	767	868	969	1070
8	80	89	800	880	888	+	171	272	373	474	575	676	777	878	979	1080
9	90	91	900	990	999	+	181	282	383	484	585	686	787	888	989	1090
			1000	1100		+	191	292	393	494	595	696	797	898	999	1105

Ustno odštevanje v obsegu 1—1000.

D

(5. do 8. šol. leto.)

	110	111	—	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	—	1	10	12
200	220	222	—	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120	—	2	20	23
300	330	333	—	221	222	223	224	225	226	227	228	229	230	—	3	30	34
400	440	444	—	331	332	333	334	335	336	337	338	339	340	—	4	40	45
500	550	555	—	441	442	443	444	445	446	447	448	449	450	—	5	50	56
600	660	666	—	551	552	553	554	555	556	557	558	559	560	—	6	60	67
700	770	777	—	661	662	663	664	665	666	667	668	669	170	—	7	70	78
800	880	888	—	771	772	773	774	775	776	777	778	779	780	—	8	80	89
900	990	999	—	881	882	883	884	885	886	887	888	889	890	—	9	90	91
1000			—	991	992	993	994	995	996	997	998	999	1000	—	—	100	

Ustno množenje, deljenje in merjenje v obsegu 1—1000.

E

(5. do 8. šol. leto.)

1	×			1	v	1	11	21	31	41	51	61	71	81	91
2	×	$\frac{1}{2}$	od	2	»	2	12	22	32	42	52	62	72	82	92
3	×	$\frac{1}{3}$	»	3	»	3	13	23	33	43	53	63	73	83	93
4	×	$\frac{1}{4}$	»	4	»	4	14	24	34	44	54	64	74	84	94
5	×	$\frac{1}{5}$	»	5	»	5	15	25	35	45	55	65	75	85	95
6	×	$\frac{1}{6}$	»	6	»	6	16	26	36	46	56	66	76	86	96
7	×	$\frac{1}{7}$	»	7	»	7	17	27	37	47	57	67	77	87	97
8	×	$\frac{1}{8}$	»	8	»	8	18	28	38	48	58	68	78	88	98
9	×	$\frac{1}{9}$	»	9	»	9	19	29	39	49	59	69	79	89	99
10	×	$\frac{1}{10}$	»	10	»	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100

Primeri iz življenja.

F

(1. do 8. šol. leto.)

Mesar	Sedlar	Dekla	Uradi
Gostilničar	Cestar	Hlev	Železnica
Mlinar	Zemljemerec	Dvorišče	Pošta
Pek	Trgovec	Vrt	Čebelnjak
Krojač	Urar	Polje	Hranilnica
Šivilja	Sejm	Travnik	Posojilnica
Črevljar	Gospodar	Gozd	Stavbenik
Klobučar	Gospodinja	Vinograd	Časopisi
Kovač	Pastir	Šola	Abstinent
Kolar	Hlapec	Cerkev	Pijanec

Poraba teh tabel je tako preprosta, da zadostuje v tem oziru samo nekoliko besed.

Tabele A, B, C, D in E so namenjene v prvi vrsti ustnemu računanju s čistimi števili na podlagi glavnih računskih operacij. Obseg računanja je skoro vseskozi od 1—100 in od 1—1000; le tabeli A in C prekoračita tozadevna obsega. Tabele so prirejene tako, da pridejo v vpoštev skoro vse vrste ednic, desetnic in stotic, tuintam tudi tisočice.

Kadar hoče učitelj računati na podlagi teh tabel, naj obesi dotično tabelo na šolsko tablo, oziroma na kako primerno stojalo in določi, s katerimi vrednotami, v katerem redu in v katerem obsegu bodo otroci računili. N. pr.:

1. Število 56 bomo prištevali k številu 141 itd.
2. Število 40 bomo odštevali od števila 341 itd.
3. S številom 6 bomo množili število 6 itd.
4. Poiskali bomo $\frac{1}{9}$ od 9 itd.
5. Povedali bomo, kolikokrat je število 5 v številu 5 itd.

K posameznim tabelam pripomnimo samo še tole:

Tabela A nudi snov ločeno za 1. in za 2., 3. in 4. šol. leto; razvidno je to iz razpredeljenja. Kako se lahko vrši odštevanje na podlagi te tabele, je razvidno iz opombe v tretjem polju. V tabeli B kaže stopnjičasta črta snov za 1. šol. leto. Seveda s tem ni rečeno, da 2., 3. in 4. šol. leto ne sme preko teh stopnjic; in to velja za tabelo A in B. Tabela D pa nudi dve smeri, t. j. od števil, označenih v prvem polju, moramo odšteti števila srednjega polja in od števil srednjega polja števila tretjega polja.

Zaklad nalog je v tabelah A, B, C, D in E skoro neizčrpljiv, saj nudijo 19.700 različnih nalog.

In čemu je tabela F? — Ta poseže v življenje. V 40tih poljih nudi 40 skupin, s katerimi pridejo tekom svojega življenja v dotiko: kmet, delavec, obrtnik in meščan. Namenjena je v prvi vrsti učitelju. Visi naj vedno na zadnji steni šolske sobe, ter naj mu kaže pot v življenje. S tem pomočkom sestavi učitelj igraje ogromno število primernih slučajev iz življenja, t. j. $19.700 \times 40 = 788.000$. N. pr.:

Mesar kupi dva prešiča; prvi stane 996 K, drugi 885. Koliko staneta oba prešiča?

2. Gostilničar je imel v sodu 331 l vina; na semanji dan ga iztoči 87 l. Koliko litrov vina je še v sodu?

3. Mlinar je zmlal 35 mernikov žita; vsak mernik žita je dal 17 kg moke. Koliko moke je dalo vseh 35 mernikov žita?

4. Oče so vzeli na sejm 88 K; domov so prinesli $\frac{1}{2}$ od tega. Koliko kron so potrošili na sejmu?

5. Zaboj drži 94 l; mati vsipajo vanj fižol z loncem, ki drži 4 l. Kolikokrat morajo vsuti, da bo zaboj poln?

Zgoraj sem omenil, da je namenjena tabela F v prvi vrsti učitelju. A tudi učenci in učenke jo naj uporabljajo, da sestavljajo primerne naloge. Sploh pa velja ta opomba za vse tabele, zakaj tak način računanja budi v učencih in učenkah zavest samostojnosti. Po razredu se razlije medsebojno tekmovanje, ki je v veselje učitelju in otrokom, in čudno bi bilo, če bi veselo delo ne rodilo lepega uspeha.

Vem, prireditev tabel je zamudno delo. Kdor bi se pa tega dela le lotil, naj napravi okenca v tabelah v merilu 7 cm \times 6 cm, na tabeli F v merilu 30 cm \times 6 cm, zakaj le tako velike številke in črke so vidne tudi na daljavo 10 m, torej porabne tudi za velike šolske sobe. Najbolje pa bi bilo, če bi to učilo založila Katoliška bukvarna.

Še en sovražnik.

Referat A. Č-a pri domači učiteljski konferenci.

Eno dobroto imamo pa vendar nekateri v tem vojnem času in času pomanjkanja in stradanja, ali bolje — enega posta ne čutimo, posta, ki ga nalaga v sedanjih dneh abstinenca tobaka in tobačnih izdelkov. Če opazujemo, kako potrpežljivo in vdano čakajo možakarji — starejši in mlajši —

v dolgih vrstah, v mrazu ali dežju pred trafikami, se nehote utrjujemo v prepričanju, da mora biti ta post bolj občutljiv, kakor katerokoli drugo pritrgovanje. Ker so si pa to nadlogo nakopali vsled »moda«, navade in razvade, ne pa vsled potrebe, jih ne moremo prav nič pomilovati, kvečemu pohvaliti v toliko, v kolikor precej izdatno z neprostovoljnim davkom podpirajo državo.

Tobakarstvo je — kakor rečeno — vsaj izpočetka zgolj »moda«, ali pa bolje »šport«, saj vemo, da se mladiči hočejo samo postavljati, ko si prižigajo prve svalčice, ki se jim pa ob prvih vajah kaj »s l a b o« zahvaljujejo. Toda nič ne de; »nobel« hoče biti fantič, postaviti se hoče; moderna hoče biti mestna deklica, kaj zato, če jo parkrat obidejo slabosti!

Kako je prišla k nam ta »moda«? Pri Indijancih so videli tisti, ki so odkrili novi svet, da so svalkali neko perje, prižigali narejene svalke, vtikalili v usta, vlekli dim vase ter ga zopet izpuhavalili, da so z njim odganjali nadležne mušice in strupene moskite.

Evropci so jeli to navado posnemati ter jo prenesli tudi med kulturne narode. Sto in stoletja so poprej ljudje živeli brez tobaka in bili lahko popolnoma zdravi. Danes se je tobakarstvo tako razvilo in razpletlo, da je že skoraj posebnež, kdor ne kadi. Vojska je to razvado še pospešila; s tobakovim dimom si preganja vojak, ki poprej morda nikdar ni pušil, domotožje na samotni straži, z dimom si tolaži prazen želodec, z dimom se omamlja, ko ga vznemirja bližajoči sovražnikov ogenj, in zopet ko ranjen in bolesten preležava dneve in dneve po posteljah tujih bolnišnic. Tako je postal tobak za marsikoga in ne nazadnje za državo samo, kakor pravimo, »ein notwendiges Übel«. A kljub temu je ta »Übel« zlo, ki ga mora zatirati vsakdo, kdor si prilastuje naslov — vzgojitelja, kajti ogroža nam m l a d i n o, ponos in zaslonbo našega ljudstva, četudi ne v taki meri kot alkohol.

Tudi tobak, bolje n i k o t i n, ki ga vsebuje tobak, se prišteva med notranje sovražnike našega naroda in domovine, in ta sovražnik je tem nevarnejši, ker je navidez tako nedolžen, da se mu mladina prav nič ne izogiblje. A krinko nedolžnosti naj mu izbije učitelj-vzgojitelj, ki ima dolžnost, da vodi svoje gojence po varni poti ter opozarja na razne strupene nevarnosti, ki utegnejo otrovati mlada telesca.

Da kajenje slabo vpliva na mlade organizme, je dognana stvar. Tobakov strup — n i k o t i n, je med znanimi strupi skoraj najmočnejši. Tobakova rastlina ima 2—8 % tega strupa, ki se razvija med kajenjem. To je res, da ta n i k o t i n ne pride ves v kri in da ne povzroči tako zlih posledic, kakor če bi ga naravnost v kri vbrizgali; toda vsak organizem se navzame pri kajenju toliko n i k o t i n a, da razdene dobro razpoloženje celo odraslih, krepkih oseb, ki se privajajo kajenju, kaj šele mladostnih oseb in mladenk! Saj je znano, da more že ena sama kapljica n i k o t i n a ugonobiti močno in vztrajno žival, n. pr. psa.

Če se kdo starejših hvali, da mu tobak nič ne škoduje, se moti in vara samega sebe, kajti dokazano je, da se temu strupu ne more nikdo, če

je še tako močne narave, v taki meri prilagoditi, da bi bilo brez škode. Pa recimo, da škodljivi učinki pri krepkih in orjaških naravah ne buknejo tako očitno na dan, ne smemo pa zaradi tega biti slepi za pogubonosne posledice, ki jih napravlja nikotin mlademu, nezrelemu organizmu.

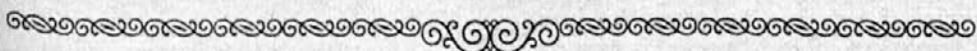
Navadne zle posledice kajenja so: srčna napaka, nered v želodcu, razdrapanje živcev, oslabljenje očesnega živca, pljučne bolezni, zvapnenje žil, neravno tresenje, omotica, kap. Najhujše je to, ker se mladi kadilci lotevajo povečini le svalčic, ki imajo izdaleka več nikotina, nego smotke, zraven pa imajo še papirnat ovoj, ki tudi ni brez strupenih zmesi, ter razdirajo sluznice v ustih in grlu.

Zdravniki so se po raznih poskusih prepričali, da mladostni, ki so vdani kajenju, zaostajajo ne le v napredku, marveč so v primeri z nekadilci v rasti za 19'4 % na slabšem; v teži pa zaostajajo za normalnimi nekadilci za 9'4 %, v obsegu čez prsa za 21'2 %, v prožnosti pljuč pa celo za 43'5 %.

Ker se tobakova kuga oprijemlje zlasti po mestih tudi že mladostnih deklic, ki bodo povečini nositeljice bodočega rodu, bi pač ne vršili svoje dolžnosti, če bi jih v šoli ne opozorili na pogubnost kajenja in če bi jim z vso zgovornostjo ne ošibali te nepotrebne in neokusne razvade ali mode. Najprej jih bomo oplašili, če jim povemo, kako hitro se ženske-kadilke starajo. Nedavno sem čital v nekem časopisu zanimivo statistiko, ki z njo neki španski zdravnik-veščak dokazuje, da se ženska tem preje postara, čim bolj je vdana strasti kajenja. Na Španskem je baje med odličnim žentvom kajenje močno udomačeno; zato se pa zgodi, da marsikatera dama izgleda, kakor bi imela na plečih že štiri križe, pa je še komaj doživela 25 pomladi. Podobno je na Italijanskem in deloma na Francoskem.

Potrebno bi bilo, da bi se zoper zastrupljanje po tobaku strnili vsi odrasli, ki niso sami sužnji te strasti, četudi se ne prištevajo vzgojnim stanovom. Predvsem pa naj nastopi s pojasnjevanjem, poukom in svarili šola, duhovščina in učiteljstvo. Pouk in modro pojasnilo bo dokaj več izdalo, kot razne odredbe in prepovedi. Saj vidimo, kako se šopirijo mlečozobi fantiči s prižganimi svalčki v ustih, dasi je sedaj ob vojski tako težko priti do te »božje« travice, dasi je za časa Stürgkhove vlade izšla ostra naredba zoper mladostne kadilce, dasi je predlanskim tudi naš deželni predsednik razglasil prepoved, ki zabranjuje kajenje in prodajanje tobaka mladim osebam — zdi se mi — do 18. starostnega leta. Take odredbe se objavijo, da jih svet danes bere, jutri pa pozabi in prelamlja, ker se policijski organi za vse ne morejo in ne marajo brigati.

Kjer gre za dušni ali telesni blagor mladine, mora vmes poseči poleg staršev — učiteljstvo, ki s svarečo besedo, s tehtnimi razlogi, z umnim pojasnjevanjem in seveda tudi zgledom lahko silno veliko koristi in doseže uspehe, ki jih mrtva črka postave ni v stanu doseči.

Katehetske beležke.

Dolžnost, ki jo narekuje iskrena hvalježnost, izvršujemo, ko se tudi letos tem potom javno zahvaljujemo vsem ljubljanskim gg. spovednikom, ki so v preteklem šolskem letu s priznano trudaljubivostjo in ljubeznijo postrezali naši mladini, kadarkoli je bilo treba ure in ure sedeti v spovednici. Bogu samemu je znano, koliko so se trudili zlasti nekateri gg. spovedniki, ki so njih spovednice bile neprestano oblegane od mladostnih spovedencev, da so jim vlivali v neizkušena srca zveličavne nauke in opomine, pa tudi blažilno notranjo tolažbo. Človeško priznanje za to prekoristno prizadevanje naj ne zmanjša božjega plačila!

K notici »Se ne mudiš!« (»Slov. Učitelj« 1918, št. 6, pag. 135) smo prejeli tole pripombo: Quartalschrift, Linz 1915 (602—626) ima članek o starosti birmancev. Posebno značilno je, kar navaja kot mnenje Pija X.: »Primerno je (kjer je to mogoče seveda), da so otroci poprej milites Christi, kot commensales Chr.«

Dva »očenaša«. Ta-le dogodek se pripoveduje najbrž bolj za šalo, uči pa, kako mora katehet (spovednik) paziti, da se vselej jasno, točno in nedvoumno izraža. — Neka deklica pride od prve spovedi vsa potrta in zbegana. Mati jo vpraša, kako je bilo. Spovedenka potoži in pravi: »Gospod spovednik so mi rekli, naj molim za pokoro dva očenaša, jaz pa znam samo enega!« Izražanje »dva, tri očenaše« je sicer splošno v navadi; nikomur ne pride na misel, da bi ne bilo točno. Pri prvi spovedi bi pa morda le kazalo reči n. pr.: Moli za pokoro dvakrat, trikrat... »očenaš«.

Cerkveno-verske odhodnice. Dunajski škofijski list priporoča v št. 11. najodločneje, naj se v interesu šolskega dušnega pastirstva prirejajo šolske poslovnice svečanosti, kakor jih imajo n. pr. za katoliško mladino v Švici in drugod. Kako naj bi se take cerkvene odhodne slovesnosti prirejale, to prepušča dunajska cerkvena oblast župnijskim uradom in katehetom. Ko se bo o načinu teh

svečanosti dobilo dovolj izkustva, se bo to vprašanje končno uredilo. Škofijski list priporoča nadzornikom, naj se tej važni vzgojni prireditvi popolnoma posvete in potem o uspehih škofijsstvu poročajo. Za bodoče naj bi se pa ta zadeva sprejela v diskusijo na katehetskih konferencah.

Dva odlična katehetska pisatelja sta umrla med sedanjo vojsko: kanonik prelat dr. Jakob Schmitt, star 81 let († dne 17. sept. 1915 v Freiburgu) in P. Jakob Linden S. J. (4. nov. 1915 v Aachenu). Oba moža zaslužita, da dobita tudi v našem listu skromen spomenik.

Prelat dr. J. Schmitt (roj. 10. sept. 1834) se je učil modroslovja in bogoslovja v Freiburgu; svoje študije je dokončal v rimskem Germaniku, kjer je bil posvečen za mašnika l. 1858. Povrnivši se v domovino je sprejel službo »repetitorja« v duhovnem semenišču; kot tak je imel dolžnost, da vpelje bogoslovce v praktično katehezo. Kako vrlo je umeval svojo nalogo, priča sad njegovega prizadevanja: knjiga »Anleitung zur Erteilung des Erstkommunikanten - Unterrichts«. To prvo njegovo delo mu je takoj priborilo sloves in ime odličnega kateheta. Škofijsstvo je knjigo odobrilo ter obenem z odobrenjem izreklo zelo laskavo pohvalo o knjigi. Pisatelj je krenil v svoji knjigi na novo pot: pokazal je, da je treba čas, ki je odločen za pripravo na prvo sv. obhajilo, porabiti za lepe kateheze o zakramentu sv. Rešnjega Telesa in o sv. obhajilu, dočim so pred njim v tem času ponavljali večinoma ves katekizem. V kratkem času je doživela njegova knjiga 12 izdaj. Za sedanje razmere, ko je treba otroke zgodaj spustiti k sv. obhajilu, bo njegovo delo manj porabno, a svoje veljave ne bo izgubilo nikdar.

Kmalu nato je jel Schmitt sestavljati razlago Deharbovega katekizma. Tudi to delo se mu je vrlo posrečilo.

25 let je opravljal službo repetitorja, nakar je bil imenovan za »subregens«-a, l. 1886. pa za stolnega kanonika v Freiburgu. Njegove knjige so prevedene v razne jezike.

P. Jakob Linden (roj. 10. maja 1853) se je šolal v Trier-ju. Kot abiturient je vstopil l. 1874. v novicijat pręgnanih nemških jezuitov (Eksaeten na Holandskem). L. 1887. je prejel sv. mašniško posvečenje. Kmalu nato so mu predstojniki odkazali delo, in sicer na katehetskem polju. L. 1887. se je sprožila misel in želja, naj bi se za vso severno Nemčijo priredil enoten katekizem. Takrat je bil v rabi Deharbov katekizem, ki ga je bil predelal s pomočjo Lindenovo P. Wittenbrink. Ker je pa imel še veliko pomanjkljivosti, je imel P. Linden nalogo, knjigo izboljševati. Porabil je pet let, da se je praktično in teoretično izpopolnjeval. Ko se je mnogo posvetoval ter si nabral veliko izkušenj, se je lotil dela z vso vnemo. Nato se je trudil dve leti s predelavanjem srednjega Deharbovega katekizma, ki ga je izročil javnosti z naslovom: »Der mittlere Deharbesche Katechismus als Versuch zur Lösung der Katechismusfrage, neu bearbeitet von Jakob Linden S. J.

Nasplošno kritika o tem njegovem delu ni bilo neugodna. Vendar je pa dobil dokaj izboljševalnih predlogov, ki jih je vpošteval v drugi izdaji l. 1903. Iz istih razlogov je nastala 3. izdaja (1904). Takoj nato se je započelo tudi na Bavarskem gibanje za uvedbo enotnega katekizma. Četrta izdaja, ki je sledila, še ni zadovoljila vseh strokovnjakov. Treba je bilo še popravljati in preurejati. Prenovljena peta izdaja je bila potem sprejeta skoraj po vseh bavarskih škofijah, in sicer v letih 1909—1913. Prevedena je bila tudi v več drugih jezikov. Razne izkušnje so povzročile, da bi bilo treba nove revizije. Sredi tega dela je prireditelja odpoklical nebeški Učenik po plačilo. Četudi ni mogel dokončati vsega dela, ki si ga je bil oprtal kot življensko nalogo, vendar se mora reči, da je v glavnem svojo namero dosegel. Trajno in neumorno prizadevanje njegovo zasluži priznanje.

Zgledi, porabni za katehezo.

Važnost cerkvene liturgije. 12. junija je v Frankfurtu o. M. umrla grofinja Ana Hessenska, rojena pruska princesa. Dne 9. oktobra 1901 je prestopila v katoliško

Cerkev, kar je zbudilo veliko pozornost v nemških dvornih krogih; cesar Viljem I., njen stric, ni bil izpočetka nič kaj zadovoljen, pozneje jo je pa kljub temu zelo spoštoval ter jo je tudi v njeni boleznih obiskal.

O svojem prestopu v katoliško Cerkev je rajna kneginja o priliki evharističnega kongresa v Kolinu (1909) neke mu ondotnemu kanoniku sporočila to-le zanimivost; »Nekega dne sem s svojo spremljevalko ob tihih popoldanski uri šla v stolno cerkev. Oko moje je občudovalo mogočno, a vendar tako ljubko arhitekturo, obenem pa se je divilo ob solnčni svetlobi, ki se je vsipala v očarajočih pramenih skozi umetniška cerkvena okna v notranjščino hiše božje. Ura udari tri. V koru se oglasi molitev, ki se je družila s petjem. Vprašam nekega Švicarja, kaj bi to pomenilo. Odgovori mi: »Stolni kanoniki molijo večernice.« Poizvedujem dalje, če je ta dan kakšna posebna svečanost. »Ne,« mi pojasnjuje Švicar, »te molitve opravljajo gospodje vsak dan.« Odgovor me je prevzel. Mislila sem si, ti gospodje so vendar duševno visokoizobraženi možje in vendar prihajajo tu sem ob tihih uri, da neopaženi od sveta poveljujejo s psalmi Gospoda Boga. — To me je napotilo, da sem jela proučavati liturgijo katoliške Cerkve — in tako sem dobila milost katoliške vere.«

Strojna puška zaledja. Zadnje čase govorimo o krvavih in nekrvavih strojnih puškah. Krvavih strojnih pušk imajo naši zunanji sovražniki (29 milijonov jih je na vojski) brezprimerno več kot srednje moči, ki razpolagajo s 17 milijoni vojaštva. Toda pomagamo si z nekrvavimi strojnimi puškami, ki so nam donesle nepričakovanih uspehov in nam bodo zagotovile tudi časten mir.

Neki pisatelj je imenoval rožni venec — strojno puško zaledja. Pa ne le v zaledju, tudi na vseh frontnih oddelkih so izvršile kroglice »rožnovenške strojne puške« čudovita dela. Varstvo Kraljice rožnega venca je bilo pogostokrat prav očitvidno. Tako piše neki vojak:

»Naše kritje je bilo sovražnikovemu ognju naravnost izpostavljeno; od treh strani so nas mogli sovražniki obmetavati s smrtonosnim strelivom. Streha, ki

nas je varovala, je bila šibka; noben mož ni smel podnevi zapustiti svojega brloga, če ni hotel, da bi Italijani streljali. Pa tudi ponoči se nismo smeli kaj prida gibati, ker se vsak šum in vsako pregibanje na visoki postojanki hitro opazi. Pitno vodo, menažo in municijo so nam mogli donášati le ponoči, in sicer skozi 400 metrov dolgo navpično ledeno razpoko. Nosači, ki so se spuščali nizdoli po navpični oledeneli lestvi v smrtni nevarnosti, so prišli navadno vsi premrli in premrazeni do nas. Toda postojanko smo morali čuvati in obdržati, ker bi se je bil drugače takoj polastil sovražnik ter bi potem od tu lahko opazoval in zasledoval premikanje naših čet v dolini.

Precej prvi dan, ko smo došli v to gorsko strmino, so vsipali Italijani točo granatnih krogel na našo postojanko. Naš poročnik potegne iz žepa podobo Matere božje ter jo pritrdi na tram pri stropu. »Tovariši, na to podobo hočemo vsak dan sprožiti po en strel iz naše strojne puške; ta nas bo ščitila!« — tako je nagovoril pri tem delu častnik svoje moštvo, obenem pa je vzel v roke molek ter ga dvignil proti podobi.

Vsi so bili zadovoljni; le neki praporščak je vihal nos in se mrdal, češ, da je že hodil daleč po svetu in da ta reč nima nikake vrednosti.

Vsake večer smo molili glasno rožni venec pred podobo ter pošiljali tako pozdrav nebeški Materi iz duhovne strojne puške. Samo praporščak je čemel molče v svojem kotiču in vlekel svojo svalčico. — Nosačev ni bilo že tri noči. Poročnik se odpravi tretje jutro sam na ogled z nekaterimi možmi. Bil je povsod prvi, kadar je bilo treba kaj važnega

poizvedeti. Bilo je strupeno mrzlo. Gosta megla je krila drzne plezalce, da jih sovražnik ni opazil. Praporščak je prevzel poveljstvo. Ni bilo še 20 minut, odkar se je ekspedicija odstranila, ko nankrat strašno počí; zemlja se strese, od vseh plati pa padajo na nas železni drobcí, kamenje, pesek, sneg. Šrapnel je zadel v polno uprav poleg našega kritja. Bili smo kakor zakopani, a vendar smo se mogli izmotati iz te mešanice, ne da bi bil kdo kaj prida ranjen. Manjkalo ni nikogar — le praporščaka ni bilo. Nekateri smo lezli nazaj v kritje in ga iskali; drugi so menili, da ga je zagnalo čez pečevje. Našli smo ga v kotu slonečega prav tam, kjer je navadno čemel, ko smo mi molili rožni venec. Bil je mrtev.

Od stropa je ostal nepokvarjen samo tisti tram, ki je na njem bila pripeta podoba Matere božje. Vse drugo je bilo v razvalinah. Na stotine šrapnel-skih krogel je ležalo v ilovici in snegu. Z največjo težavo smo si za silo popravili razrušeno kritje okrog podobe Matere božje, ko nas je krila gosta megla. Neki tovariš, »der Klausen Jörg«, ključavničar po poklicu, je pobral krogle, jih prevrtal in sestavil velik molek s križcem ob koncu. Ta molek visi sedaj v kritju ob podobi Marijini. Vsake dan molimo nanj sv. rožni venec. Ob sklepu pridene poročnik vselej še en »Očenaš« za ponesrečenega praporščaka. »Morda mu je Marija vendarle v zadnjem trenutku izprosila milost,« je pristavil, ko je v njegovi denarnici med drobižem našel svetinjico Device Marije, ki mu jo je vsilila pri odhodu njegova nevesta.

Učiteljski vestnik.

Zlat zaslužni križec s krono in vojno dekoracijo je podeljen g. Andreju Ažman-u, katehetu v Postojni.

Draginjske doklade za učiteljstvo. Ker je država pripravljena dati deželam 50odstotni predujem za izplačilo tri četrtine državnemu zboru predloženega zneska za draginjsko doklado učiteljem, je kranjski deželni odbor načrtu od c. kr.

naučnega ministrstva predlaganega sklepa pritrdil, da je mogoče učiteljem vsaj v tem obsegu ustreči še pred ustavno rešitvijo predloženega zakona. — Ker je državni zbor zopet sklican, ni dvoma, da bo v prvi vrsti rešena tudi učiteljska zadeva.

Iz seje dež. šol. sveta dne 6. junija 1918. Deželni šolski nadzornik dr. M.

Opeka je poročal o nadzorovanju ljudskih šol v Smarjeti, Št. Petru pri Novem mestu, Št. Rupertu, Dragatušu, Metliki, Podzemlju, Semiču, Štrekljvcu, Suhorju, Črnomlju, Mokronogu, Mirni, Prečni, Novem mestu in Brusnicah. — Nadučiteljsko mesto na osemrazredni slov. ljudski šoli pri Sv. Jakobu v Ljubljani se je podelilo ge. Franji Zemme. Gdč. Frančiška Lunder se iz zdravstvenih ozirav premesti iz zavetišča na IV. mestni deški ljudski šoli na osemrazredno slov. dekl. ljudsko šolo pri Sv. Jakobu. — Vpokoji se nadučitelj Miha Poklukar pri Sv. Jakobu ob Savi. — Vsled predloga msgr. dr. Lampeta se sklone, da se pošiljajo slovenskim listom dopisi in priloge v slovenskem jeziku. — Sledeče poročilo za leto 1917. se vzame na znanje: Javnih šol je bilo: 2 meščanski šoli, 431 ljudskih šol, med temi 20 zasilnih, 2 vadnici, 4 ekspoziture, 17 ekskurendnih. Po narodnosti: 30 nemških, 392 slovenskih, 8 nemško-slovenskih. Privatnih šol je bilo: 4 meščanske šole, 26 ljudskih šol s pravico javnosti, 4 brez pravice javnosti, razen tega 3 vadnice. Šoloobveznih otrok je bilo 103.814, in sicer: 51.761 dečkov in 32.053 deklic. Šoloobiskujočih otrok je bilo na javnih šolah: 95.039, in sicer: 48.226 dečkov in 46.813 deklic; razentega na vadnici v Ljubljani 265, in sicer 134 dečkov in 131 deklic. Učiteljskega osebja je bilo: a) na javnih šolah: 478 učiteljev (mobiliziranih 207) in 885 učiteljic, skupaj 1363; 437 katehetov in 60 učiteljic ženskih ročnih del; učiteljstvo na vadnicah; b) na privatnih šolah: 53 učiteljev in 115 učiteljic, skupaj 168.

Zrelostni izpit. Na začetnem ženskem učiteljskem uršulink v Školji Loki so se izvršili zrelostni izpiti 26. in 27. junija pod predsedstvom g. c. kr. dež. šol. nadzornika vladnega svetnika dr. Jan. Bezjak-a. Spričevalo zrelosti so prejele gospodične: Fink Adela iz Kranja, Grohar Frančiška iz Škofje Loke, Krajger Marija iz Novega mesta, Nadler Nežica iz Hrovače pri Ribnici, Pegam Dora iz Škofje Loke (z odliko), Petrič Iva iz Ljubljane, Planecki Zora iz Radovljice (z odliko), Piškur Ana iz Trebelnega, Premk Marija iz Novega mesta, Schitnik Marija iz Radovljice, Širca Marija iz Trsta, Uršič Berta iz Metlike, Vardjan Marija iz Čr-

nomlja, Vrh Karolina iz Spod. Zemuna, Wurzbach Klotilda pl. Tannenberg iz Litije, Zelen Marija iz Senožec.

Na c. kr. moškem učiteljskem v Ljubljani je bila ustmena zrelostna preizkušnja 24. in 25. t. m. pod predsedstvom kanonika prof. dr. Svetine. Zrelostno izpričevalo za ljud. šolo s slovenskim in nemškim uč. jezikom so dobili gojenci: Garin Ivan, Pavlovec Milan (z odliko), Rus Iv., Zupan Miroslav, Žirovnik Alojzij, Tekom šolskega leta 1917/18 so napravili zrelostne preizkušnje še sledeči bivši gojenci učiteljskega, sedaj v vojaški službi, večinoma praporščaki: Herbst Pavel, Einspieler Niko, Jurčec Ivan, Pintar Karel, Zupan Ciril, Skubic Jakob, Boštjančič Albin, Wigele Ferdinand.

Matura na ženskem oddelku pripravnice v Ljubljani se je vršila od 2. do 6. julija pod predsedstvom dež. šol. nadzornika vladnega svetnika dr. J. Bezjaka. Zrelostno izpričevalo so dobile: Ahčin Natalija, Bahovec Antonija, Benedičič Slava, Bizjak Ivana (z odliko), Černe Kristina (z odliko), Divjak Gabrijela, Feštajn Pavla, Gregorač Josipina, Gruden Nada, Hirschman Zofija, Hočevlar Vera (z odliko), Iskra Ivana, Jagodic Frančiška (z odliko), Jugović Marija, Kramaršič Erna, Kren Elizabeta (z odliko), Lehrmann Marija, Marinko Frančiška, Markizeti Marija, Medic Marija (z odliko), Menard Ana, Osana Marija, Perko Pavlina, Petelin Pavla (z odliko), Petrovčič Marija, Pivk Ljudmila, Plehan Frančiška, Rozman Marija, Sekula Martina, Selan Marija (z odliko), Simončič Rudolfina, Stegu Marija, Salamun Marija (z odliko), Tausess Vanda, Tomc Marija, Tominc Gabrijela, Vivoda Zofija, Vrhovec Marija, Widmar Marija, Zdolšek Marija, Železnikar Helena (z odliko) in bivša gojenka dekliskega liceja Oražem Ivana. — Gojenka Vogrič Terezija vsled hude bolezni ni mogla priti k maturi (je umrla 11. julija).

Na zaposlovalnem tečaju c. kr. goriških učiteljskih v Ljubljani (v poslopu II. drž. gimnazije) so prebile zrelostni izpit s povoljnim uspehom nastopne gojenke: I. Za ljudske šole s slovenskim učnim jezikom: Balanč Frančiška, Gregorič Maksimilijana, Ivančič Marija, Jakopec Pavla, Kutin Antonija, Leštan Stanislava, Marušič Pelagija, Podgornik Pavla,

Sfiligoj Natalija, Škarpa Margareta, Uršič Milena, Vyzourek Zofija, Žitko Ivanka. — II. Za ljudske šole s slovenskim in nemškim učnim jezikom: Aichholzer Mira, Boltar Ana (z odliko), Feigel Ljudmila, Goljevšik Marija (z odliko), Josip Verena, Klamfer Katarina, Lavrač Marija (z odliko), Lukovšek Justina (z odliko), Obersnu Petra (z odliko), Paulin Lidija, Savnik Vida, Smerdelj Vida, Traun Albina, železnik Pavla. — Za zreli sta bili tudi proglašeni privatistinj Morič Zora (s slovenskim in nemškim učnim jezikom) ter Perko Lavrencija (s slovenskim učnim jezikom). — Predčasni zrelostni izpit za ljudske šole s slovenskim učnim jezikom sta položila tekom šolskega leta enoletna prostovoljca Miklavčič Anton in Fon Josip.

Naredbe ministrstva za pouk in bogočastje. Naučni odsek v avstr. državnem zboru je svoj čas predlagal, naj bi se škoda, ki jo je povzročila vojna avstrijskemu šolstvu, čimpreje popravila. Naučni minister je sporazumno z vojnim in domobranskim ministrom ter z najvišjim armadnim poveljstvom odredil, da se izroči kolikormoč veliko vojaškim namenom oddanih šolskih stavb zopet svojemu namenu. Med drugimi so prosti naslednji srednješolski zavodi: II. državna gimnazija v Ljubljani; gimnazija v Nov. mestu; realka, gimnazija in pripravnica v Mariboru; gimnazija v Celju.

Ljudskošolska poslopja II. in IV. deške šole v Ljubljani, dalje poslopja slovenske in nemške dekl. osemrazrednice v Ljubljani. Prosto je po eno

šolsko poslopje v Kamniku, v Mostah, Novem mestu, Zgor. Šiški, na Viču, v Mekinjah.

Ministrstvo je dalje naročilo, naj se za bodoče kolikormoč porabijo za pouk vsi dnevi, razen takih, ki so določeni kot splošni počitniški dnevi.

Kar najtopleje priporoča naučni minister, naj bi se ustanovile, kjerkoli je potrebno in količkaj možno, šolske kuhinje. To se bo tem lažje doseglo, ker je vojaštvo marsikje po šolskih poslopih vzdrževalo svoje kuhinje, ki jih bo sedaj vojna uprava dogovorno z naučnim ministrom po primerni pogodbi prepustila šolskim občinam za šolske kuhinje.

Ministrstvo je ukazalo dež. šol. svetom, naj za časa vojne zabranijo vsako izpremembo in vpeljavanje novih šolskih knjig, četudi jih predlagajo učit. zbori podrejenih šol. Izjema bi se dovolila samo takrat, če je šolska knjiga popolnoma pošla.

Glede učiteljskih kandidatov, ki so napravili takozvano vojno maturo, naroča naučni minister, naj bi jih šolska oblastva kot prov. učne moči nastavljale samo na večrazrednih ljudskih šolah, oziroma pod vodstvom spretnih in zglednih nadučiteljev, ki so zmožni, da jih vpeljejo v učni in učbeni stroj. Enako se naroča nadzornikom, da take začetnike večkrat obišejejo in nadzirajo. Da se bodo zanje priredili posebni tečajji, ki bodo skušali v mladih učit. kandidatih - vojakih izpopolniti teoretično in praktično znanje, smo že prilično omejnili.

Raznoterosti.

Na ruski Veliki petek, 3. maja 1918. Naduč. Silvester piše iz voj. ujetništva — na Veliki petek: Milost, milost, Zveličar naš! Solnčen dan. Drevje ozelenelo, prve spomladanske cvetlice pozdravljajo hrib in dol. Truma za trumo črnooblečnih hodi v cerkve, da počasti Onega, ki je za svobodo človeške duše žrtvoval vse —. Molimo Te, o Kriste, in Te hvalimo!

Mračno vsepovsod naokrog. Na zapadnem frontu slavi smrt svojo zma-

go, na jugu, na severu, sploh na vseh koncih Rusije — nič veselega. Brat na brata, Slovan na Slovana, Slovenec na Slovenca, človek na človeka — v imenu svobode —.

Kako strašna slepota je človeka. — Berdjansk. Bohinjski.

V hudi zadregi je bila v preteklem šolskem letu ljubljanska dijaška kuhinja, ki kljub neznosni draginji in pomanjkanju živil ni prenehala z obratovanjem, marveč preskr-

bovala deloma brezplačno, deloma po nizki ceni z zdravo in tečno hrano do 100 poštenih in pridnih dijakov. V poročilu podpredsednika kanonika dr. Iv. Svetina o priliki občnega zбора (27. VI.) smo slišali, kako vztrajno in marljivo so se trudile za prospeh dijaške kuhinje zlasti č.č. dame odbornice. Da odbor ni preveč zagazil v primanjkljaj, je s plemenito dobrohotnostjo priskočil na pomoč dež. odbor, ki je daroval lepo vsoto 10.000 K, zraven pa skrbel, da je dijaška kuhinja dobivala vsak teden brezplačno 100 kg mesa, kar bi zneslo okroglo 24.000 K. — V dijaško kuhinjo so prihajale tudi osebe iz nedijaških krogov, ki se jim je postreglo za primerno ceno z dobrim kosilcem in večerjo.

Občni zbor dijaške in ljudske kuhinje je bil dne 27. junija v prostorih K. T. D. Predsedoval je namesto bolnega predsednika kanonika Kržiča podpredsednik kanonik dr. Svetina. Poročala sta poleg podpredsednika tajnik kanonik dr. Čekal in blagajnik c. kr. revident K. Gruber. Kakor izvaja poročilo, je dijaška in ljudska kuhinja tudi kritično leto 1917. srečno, čeprav z velikimi žrtvami, prebila. Denarni promet je dosegel višino skoro do pol milijona kron. Izguba znaša 9420 kron 16 vin. Kuhinjo je obiskovalo vsak dan 80 do 100 dijakov, ki so dobivali hrano deloma brezplačno, deloma po znižani ceni, drugih obiskovalcev je bilo na dan do 150. Nad vse požrtvovalno delo gospā in gospodičen, skrbnost društvenega blagajnika in pa velikodušnost dobrotnikov je omogočila to veliko delo krščanskega usmiljenja. Občni zbor je zato izrekel vsem dolžno zahvalo, posebej še deželnemu odboru (dar 10.000 K) in ostalim darovalcem. Odbor je sedaj sestavljen takole: gospa Gatschova, načelnica; gospa Hubadova, podnačelnica; gđč. C. Krekova in Kačarjeva in gospe Kozjekova in Hafnerjeva, odbornice; gg.: kanonik Kržič, predsednik; kanonik dr. Svetina, podpredsednik; Del Cot, ekonom; dr. Pečjak, ekon. namestnik; dr. Čekal, tajnik; dr. Perne, tajn. namestnik; Gruber, blagajnik; dr. Levičnik, blag. namestnik; dr. Demšar, odbornik; dr. Pegan in Karel Dermastia, pregledovalca računov. — Dobra srca! Težke so žrtve, ki vam jih dan za dnevom nalaga delo kr-

ščanskega usmiljenja, pa vedite, da med organizacijami, ki lajšajo gorje časa, ni na zadnjem mestu »Dijaška in ljudska kuhinja v Ljubljani«. Priskočite ji na pomoč, da se vzdrži tudi nadalje! Darove sprejema odbor »Dijaške in ljudske kuhinje v Ljubljani«.

Za varstvo mladine. V svet za varstvo mladine pri ministrstvu za socialne zadeve na Dunaju sta za triletno dobo med drugimi imenovana tudi gg.: dr. Mih. Opeka, c. kr. dež. šolski nadzornik, in Fr. Milčinski, višjesodni svetnik v Ljubljani.

Več slovenskih otrok so sprejeli na prehrano naši sosednji Hrvatje v Varaždinu in okolici. Za nastanitev in prehrano skrbi odbor 50 dam. Otroci so večinoma z Goriškega, iz tržaške okolice in iz Istre. — V Zagrebu se je ustanovil odbor, ki zbira po vsem slovanskem jugu darove za gladno mladino in sirote. Na praznik sv. Cirila in Metoda so se pobirali doneski ha vsem jugu v označeni namen. Tudi več ljubljanskih slaboprehranjenih otrok je dobilo za čas počitnic dobro preskrbo v sosedni Hrvatski.

Štirinajstkrat matura. V šolskem letu 1917/18 so imeli na kn. šk. gimnaziji v Št. Vidu nad Ljubljano štirinajstkrat izredne zrelostne preizkušnje za gojencevojake. Aprobiranih je bilo 25 kandidatov. Koncem šolskega leta je bilo na zavodu še 7 osmošolcev, ki so vsi napravili zrelostne izpite z odliko. Preizkušni komisiji je predsedoval dež. šol. nadzornik, vladni svetnik dr. Janko Bezjak.

Škofijsko društvo za varstvo sirot ima v svojem odboru 22 članov. To so sledeči gg.: prof. dr. Ivan Grafenauer, prof. dr. Franc Grivec, konz. svetnik Janez Kalan, nadzornik Franc Lavtizar (podpredsednik), ekonom Alojzij Markež, prof. dr. Al. Merhar, prof. Janko Mlakar, župnik Anton Mrkun (podpredsednik), kanonik Ignacij Nadrah (predsednik), dež. stavbni nadkomisar ing. J. Otáhal, prof. dr. Gregor Pečjak, prof. Fr. Pengov, konz. svetnik prof. dr. Fr. Perne, kanonik Ivan Sušnik, mestni kaplan Tomaž Tavčar (tajnik), prof. mons. dr. Aleš Ušeničnik, konz. svetnik prof. dr. Franc Ušeničnik, odvetnik dr. Božidar Vodusek, zaseb. uradnik Ivan Vrhovec (tajn. namest.), župnik Valentin Zabret,

c. kr. fin. rač. revident Albin Zajc (blagajnik), c. kr. rač. revident Avguštin Zajc (blagajn. namest.). Odbornike je v smislu kanonov in društvenih pravil potrdil za triletno dobo preč. kn. šk. ordinariat v Ljubljani z odlokom z dne 8. t. m. Pristopilo je društvu že več ustanovnih in rednih članov. Ustanovni člani plačajo enkrat 200 K, redni člani vsako leto 10 K, podporni člani podpirajo društvo z darovi v denarju ali v naturalijah. Imena članov se bodo objavila v društvenem letnem poročilu.

Neustrašenih mož — na ravnateljska mesta! Na ljubljanski višji realci so šele zdaj šolske sobe in učilnice okrasili s sv. razpeli in cesarjevo podobo. Novi ravnatelj dr. Corà, ki rodom sicer ni Slovenec, je odredil, da se pred in po pokuku tudi moli; hvalevredno je tudi, da bodo imeli slovenski realci po prizadevanju ravnateljevem slovenske cerkvene govore.

Posledica vojne. Na neki katoliški gimnaziji zapadne Ogrske je prišlo k maturi trikrat več dijakinj kot kandidatov; tudi so deklice splošno bolje odgovarjale. — Če vojske še ne bo konec, bomo morali res vzklikniti: »finis viroorum!«

Za nabornike. Šola naj pomaga zafretti med Slovenci vse nepotrebne tuje izraze in čistiti jezik, to željo je naš list že večkrat obnovil. K boju zoper spakedranko »taublich« se je pridružil tudi g. Fran Šmid, kurat v Branici. Priporoča, naj se oprimemo krepkega izraza »p o t r j e n e«, kajti naši ljudje se povsod povprašujejo n. pr.: »Ali je potrjen?« »Ali so te potrdili?«... Tako govore Kranjci, Primorci in Štajerci. — Marsikje se fantje sami norčujejo iz pokvečenega »taulich«. Na Primorskem blizu Kanala je vas Lig. Ondotni fantje so klicali brez skrbi, četudi niso bili potrjeni: »tu-v-lig«.

Nepotrebno pravdovanje. Vsak stan zasluži spoštovanje in nizkotno bi bilo, če bi človeka zaničevali, ker opravlja delo nižje vrste. Naslov sam še ne dá veljave, kajti vsakega bi morali presojeti v prvi vrsti po notranji vrednosti. Zato je pa tudi nespametno, da bi se prerekali o zahtevi tistih, ki hočejo, naj bi se vsem odraslim ženskam prisodil postavnoveljavno naslov »gospa«. Se celo vseučil-

liški prof. dr. Ude se je nedavno zavzel za to željo v »Grazer Volksblattu«. Svoje utemeljevanje opira na mnenje nekaterih (ki pa ne more biti javno mnenje), češ, da je naslov »gospodična« manj veljaven kot »gospa«; zato naj bi se analogno kakor pri moških, ki so vsi »gospodje«, oblastveno uvedla za vse odrasle ženske titulacija »gospa«. Dr. Ude prizna sicer, da fizično materinstvo, oziroma zakonski stan ne dá gospě kot osebi nikake večje odlike, kajti človeka je treba presojeti po notranji moralni vrednosti, a vendar sodi, naj se odpravi naslov »gospodična«, da ne bi kdo na žensko osebo s preziranjem gledal uprav zato, ker je »gospodična«.

Dr. Udeju je takoj odgovorila v omenjenem listu neka dama, ki se je odločno uprla, da bi vsako deklenco meninič tebi nič promovirali za »gospo«. Krepko zavrača zlasti neutemeljeni zamisel, kakor da je »gospodična« družabno nižje stoječa oseba. Nasprotno — pravi — uči izkušnja, da zbude in tudi uživajo »gospodične« povsod več pozornosti nego »gospe«. Francoz ima svojo »demoiselle«, Italijan bo ohranil »signorino«, Angležinja ima pridevek »miss« kmalu po rojstvu; še celo pri poganih je razloček v titulaturi, deloma tudi v obleki. — Izgubljene časti noben naslov ne reši. Tako dokazuje neka dama.

Pri nas je sedaj pač v navadi ter je tudi oblastveno odobreno, da se samostojne učiteljice - voditeljice nagovarjajo s pridevkom »gospa«, kar ima svojo upravičbo in tudi pomen, dasi ta običaj mlade gospe - voditeljice same spravlja včasih v zadrego, ker je še premalo udomačen.

Sedanje srednje šolstvo v Avstriji. Ali so naše srednje šole v didaktičnem oziru na višku? Sodba o tem pristoji v prvi vrsti vseučiliškim učiteljem, ki jim je poverjena naloga, skrbeti za strokovno izobrazbo srednješolskih absolventov. Kakšno mnenje so si napravili s stališča splošnega znanja in splošne sposobnosti naših srednješolcev? Nekoliko pojasnila na to vprašanje nudi vloga, ki jo je lani izročil učiteljski zbor nemških profesorjev na dunajskem vseučilišču ministru za pouk in bogočastje.

V vlogi se poudarja, da profesorski

zbor nikakor ne namerava posegati v potrebno reformo srednjega šolstva, pač pa opozarja na one nedostatke, ki jih je treba že zdaj odpraviti, kajti »izobrazba poslušalstva, ki v tako obilni množini sili na visoke šole, se je v zadnjih letih pred svetovno vojsko o č i v i d n o poslabšala. Slušatelji nimajo več one spretnosti v mišljenju, ki je neobhodno potrebna, da more dijak na visoki šoli napredovati. Njih pozitivno znanje je dostokrat docela pomanjkljivo...«

Dalje poudarja profesorski zbor, da ni opaziti pravega zanimanja za študij; dijaštvo je zadovoljno, če z največjo silo in težavo prebije izpit. Le malo je dijakov, ki imajo zmožnost in veselje za intenzivno, samostojno in natančno znanstveno delo itd. To se mora že zdaj povedati, kajti bati se je, da bo pomanjkljivo znanje po vojski, ko se bo vsulo na vseučilišče dijaštvo z vojno maturo, še bolj očitno.

Učiteljski zbor navaja nato tudi vzroke teh nedostatkov:

Srednje šole producirajo le preveč učenega proletariata, pot do visokih šol je prelahka; srednje šole so prenapolnjene, izobrazba nekaterih učiteljev preplitva, presojanje znanja neenakomerno. — Poudarja se dalje nesrečna reforma v ustrojstvu srednje šole: od dijaštva se premalo zahteva, preveč pa se negujejo športne, telesne in vojaške vaje. Graja se, da se sedanji zistem zadovoljuje z zgolj pasivno delavnostjo učenec, ki naj se skoraj vsega nauče ob učnih urah v šoli, za domače delo pa preostane le malo časa. »Učno metodo, ki je primerena za ljudsko šolo, so presadili na srednje šole. Ako pa naj bodo srednje šole pripravljavnice za vseučilišče, ta učba ni umestna; potem namreč primanjkuje časa, da bi si učenci prisvojili toliko formalne izvežbanosti in spretnosti, ki je potrebna, da morejo na visoki šoli uporabljati in izrabljati pridobljeno znanje.«

Srednja šola ima predvsem nalogo, da izbere duševno zrelo mladino: »Srednje šole, ki pripravljajo za vseučilišče, imajo dolžnost, da izločijo učence, ki so za duševno delo manj sposobni; nadržane učence pa je treba tako poučevati, da so zmožni, ko zapuste srednjo šolo, točno opazovati, logično misliti,

vztrajno duševno delati in vestno izvrševati stroge dolžnosti.«

Izjavo dunajskega vseučiliškega profesorskega zbora, ki za sedanje srednje šolstvo ni kaj laskava, bo treba vpoštovati. Vsekako je pa treba pribiti, da ta sodba ne zadeva vseh zavodov ali vsaj v vsem obsegu ne. Stroga disciplina, ki je vpeljana n. pr. po škofijskih zavodih, red in razdelitev časa, skrbna verstvena vzgoja in še marsikaj — izpodmika tla nevarnosti, da bi bil pouk le površen, uspehi nedostatni ali izbira pomanjkljiva.

Moderno obrtno šolo v Osjeku namerava ustanoviti hrvatska deželna vlada. Že s prihodnjim šolskim letom se otvorita tečaja za mehanike in elektrotehnike.

Malo svobode... Vojno sodišče v Parizu je obsodilo učiteljico Hel. Brion na tri leta ječe, ker se je izjavljala v prid mirovni misli.

»**Glede opojnin**« — piše dr. A. Breclj v svoji knjžici 'Jetiki — boj!' — »velja neoporečno:

1. Gorje mu, kdor uživa opojne pijače mesto hrane, kajti zdravemu človeku opojna pijača ne more nadomestiti hrane. Opojna pijača ne daje delavne moči, ne prave in zdrave telesne toplote, tudi ne more nadomestiti obrabljenih delov telesa. Opojnine na prazen želodec ali ob neznatni hrani učinkujejo hujše in mnogo škodljivejše kot pri izdatni hrani. »Vinska jetika« je ljudski izraz za tisto vrsto te bolezn, ki je nastala pod vplivom opojnin; zakaj v telesu, ki je oslabiljeno vsled opojnih pijač, se jetika rada razvije in se jadrno konča.

2. Gorje otrokom in nedoraslim, ki redno uživajo opojne pijače. Rast jim zastaja, telesne in duševne moči so trajno oslabiljene in zakrnjene.

3. Bolnim in bolehamim na živčevju, srcu, obistih in jetrih so opojne pijače škodljive.

4. Popolna zdržnost opojnin še ni nikomur škodovala ne zdravstveno ne kako drugače, pač pa neizmerno koristila v vsakem pogledu.

5. Zmernost uživanja opojnih pijač po končanem delu in ne na prazen želodec ni ravno v kvar zdravemu odraslemu človeku, postarnemu pa je mor-

da celo v prid kot nekaj poživljajoč pripomoček. »Vino je starcem mleko.« Istotako je neke vrste bolnikom in okrevaajočim ljudem opojna pijača v malih množinah časih kot krepilno poživilo. (Pag. 59, 60.)

Občudujmo božjo previdnost. V Gorici so se dogodili, kakor poroča »Novi čas«, prve dni julija ti-le dogodki:

Redovnica moli pred Najsvetejšim v stranskem koru. Ko je že dolgo molila, se preloži — sama ne vé zakaj — k drugemu oknu. Še ni bila tam, kar počí sovražni šrapnel in smrtonosno železje se zarije v tla ravno na tistem mestu, kjer je ona prej klečala. Ko bi bila ostala tam, bi bila na mestu mrtva.

Zopet druga redovnica-usmiljenka gre popoldne počivat, ker jo čaka ponočna služba pri ranjenih vojaki. Sama ni vedela zakaj, a zgodilo se je samo tisti dan, da se vleže ne v svojo lastno, ampak v posteljo svoje tovarišice. Kmalu nato predere šrapnel njeno posteljo in tla pod posteljo. Ušla je gotovi smrti.

Krščanski gospod se pelje po opravo iz Gorice. Tik mesta se je razpočil sovražni šrapnel ravno nad njegovo glavo ter sipal svojo morilno vsebino na vse strani. V tisti nevarnosti vzdihne:

»Jezus, Marija, varujta me!« In glej čudo! Ne gospoda, ne konja ni zadela niti ena krogla, četudi je okoli in okoli voza kar deževalo iz razpočenega šrapnela.

»**Nešto iz maloga pedagoškoga svijeta.**« Pod tem naslovom opisuje g. St. v listu »Krščanska škola« (št. 3—5) dogodek, ki je imelo z njim opraviti zagreško sodišče meseca februarja t. l. Vsa žalostna afera se suče pod skritimi imeni Slovenca Janeza, Hrvatice Ljubice in Srbkinje Stoje... Pedagoški cilj opisane afere je jasen: vsakdo vidi, da je imel pisatelj namen svariti pred Slovincem *Janezom*, ki si je »osvojil mlado i neiskusno srce«, kakor tudi pred Stojom, ki »nije lijepa, ali je vragoljasta, proračunana...«

List »Krščanska škola« bero hrvatski katehete in učitelji. Kakšne pojme bodo dobili pod vtisom tega člančiča o Slovincih? Ali bo pedagoško znanje s tem bolj poglobljeno? Ali bi ne dobili z lahkoto povsod in pri vseh narodih enakih »Janezov«?

Vemo, da g. urednik ni hotel žaliti ali sramotiti Slovencev, a nemodro je ravnal, ko je sprejel pod svojim imenom to nepedagoško »historijo« v katehetski list.

Vzgoja.

Mladina neumnih let. Nedeljska in ponavljalna ali nadaljevalna šola povzroča skoraj vsakemu učitelju, predvsem začetniku nemalo sitnosti in preglavic. Takozvana razburkana doba ali čas neumnih let si je osvojila nekake predprave, ki se zoper nje ne zna vsakdo braniti, zato pa poučevanje in vzgojevanje med razposajenci od 14. do 18. leta nikakor ne spada med lahke in mikavne poklice. Duševne posebnosti tega cvetja, ki nikdar ne pozebe, so domalega enake v mestu in na deželi. Tu paglavski panjáci, ki hočejo svoje pravice in imajo povsod svoj »prav«, tam »oblizani« fantalini, ki jim je nekaj ponos kakor prirojen, ki jim je razposajenost kakor za »šport«.

Učitelju, ki prvič stopi med ta razburkani, vulkanični svet, postane naen-

krat gorko; ne vé, kako bi nastopil, ali izgrda ali izlepa. Poizkuša z oostrostjo. Ali bo kaj izdalo? Komaj. V mladih, dorasčajočih bitjih vpe, kipi; ta proces se ne dá kar tako zatreti. Učitelj bo izlahka izhajal, ako nastopi med njimi živahno, odločno, možato; ako je nasajen, čmeren, siten, ako vidi le sam sebe, si ne bo pridobil mladih src. Kdor nastopa previdno in modro, kdor združuje primerno osornost z ljubeznivostjo in milobo, zanj se bodo mladi junaki ogreli.

Do mladih, zaletelastih ljudi naj bo učitelj zaupljiv, kakor prijatelj s prijateljem, ne pa visok ali prezirljiv; naj jih ne odvrča od sebe z neprimernim ponosom, marveč naj jih priklepa s potrpežljivim in prijaznim občevanjem. Naslovi in druge odlike mladini kaj malo imponirajo, pač pa jih ukroti in užene

pedagoška previdnost vzgojiteljeva. Zaveš človeške vrednosti, ki se pojavlja v mladih srcih, zahteva „svoje“; ako tega učitelj ne vpoštevava, ga ne bodo vpoštevvali tudi učenci ne.

Javne graje vpricho tovarišev — tak mladič ne bo lahko prenesel. Nespreten pedagog si na ta način lahko zapravi polagoma zaupanje vseh gojencev. »Krotiti se dá mož, ne pa mladič, ki ne mara biti nikdar ukročen, marveč je samo užaljen« (Ruttmann, Jugendführung). Uprav sila pri teh ljudeh skoraj nikdar ni mila.

Vsa naša vzgojna modrost ima skupno bolezen, ki je v tem, da premalo preučujemo in premalo poznamo duševno posebnost mladostnih gojencev v takozvani razburkani dobi. »Mlad človek hoče vsako stvar ogugati, ne da bi jo izrval, marveč da vidi, če je trdna.«

Tuintam se oglašajo pedagogi z napačnimi in škodljivimi nazorji, češ, naj se mladina v tej dobi ne obklada preveč z verskimi opravili in vajami. Takim sodbam moramo pač naravnost oporekati. Če satan, svet, greh in zapeljivi ljudje mladini ne prizanašajo, potem je jasno, da bi bilo krivično, če bi ne nudili mladim, negotovim in razdvojenim ljudem najkrepkejše opore v živi veri, v nadnaravnih pomočkah, ako bi jim ne kazali poti do največjega mladinoljuba — Jezusa. Ako bi jih v teh letih prepustili samim sebi, češ, naj se iznore, o to bi bilo usodno za njih časno in večno srečo, saj nas o tem prepričujejo žalostne izkušnje; brezvestno bi bilo, če bi prepustili lahko ladjico brez krmila in brez varstva na široko in razburkano morje.

Kratkovidnost. Zdravniki so dognali, da je kratkovidnost malokdaj prirojena, marveč se pojavi navadno šele pozneje

— v šolski dobi. Dokazano je, da temu nedostatku ni le krivo to, če kdo preblizu gleda, ampak če ima hrbet preveč upognjen ali če drži glavo preveč priklonjeno. Nekateri svetujejo, naj bi imeli otroci kolikor možno vodoravno ležišče; previsoko zglavje škoduje. — Veliko izkušnje v tem vprašanju si je nabral prof. dr. S. Levinsohn. Ta učenjak nasvetuje, naj otroci pogostokrat opazujejo oddaljene predmete, n. pr. posamezna debla ali drevesa v oddaljenem gozdu, vrhove gorã; prav tako priporoča večkratno umivanje oči — a ne v prehladni vodi. S tem se okrepcajo tudi očesni živci.

—a—

Kje je krivda? Z izkušenim tovarišem-katehetom sem se pogovarjal o naši mladini. Izrazil sem začudenje, da se toliko moške mladine odtuji duhovniku in seveda tudi Cerkvi. Odgovoril mi je: Krivo je med drugim največkrat nepravilno obnašanje kateheta do posameznih dečkov. Deška mladina se hitro odtuji, pridobi pa ne lahko. Treba je za vsakega dečka in mladeniča osebne pozornosti in obzirnosti. Nagovori ga na cesti, potrpi z njim v šoli, ne preziraj in ne zaničuj ga, četudi ne zasluži obzirnosti, marveč grajo; daj mu poguma, pohvali tudi majhen napredek njegov, ne izpusti ga izpred oči. — Dostokrat se pa zgodi, da katehet malopridneža samo graja, svari, zaničuje ali celo sramoti. Kakršen je klic, tak je potem seveda tudi odmev. Tako gre dalje: razkol med učencem in katehetom je čedalje večji. Katehet je zadovoljen, ko se takega poredneža iznebi, deček je pa še bolj vesel, da je prost; v srcu pa goji gnev in nevoljo ne le do bivšega veroučitelja, marveč najbrž do vsakega duhovnika. Ni čuda, če zabrede.

Slovstvo in glasba.

Jetiki — boj! Opis ljudske bolezni in obrambe. Dr. Anton Breclj. Izdala in založila »Nova založba« v Ljubljani. Cena ? K.

Takih knjižic nam je treba! Saj je vsak duhovnik, učitelj in vsak inteligent

več ali manj poučen o kruti morilki — sušici, ali treba nam je takega znanja, da znamo tudi organizirati boj zoper njo in ta boj uspešno izvojevati. Knjižica »Jetiki — boj« te s kratko, a jedrnatno besedo pouči o vsem, kar ti je treba

znati: pove ti, kje in kod se okužiš, kako se jetika pojavlja in razvija, kako se je braniš, kako se zdraviš itd. Naslednje besede, ki jih navajamo iz drobne knjižice, veljajo prav posebno nam učiteljem:

»Nevednost je najdražja stvar... O jetiki kot splošni ljudski bolezni bi moral biti točno poučen vsakdo. Že otroku treba vcepiti prvine ljudskega zdravstva. Kako nevaren je prah, kako treba dihati, kako jesti, kašljati, kako pljuvati in druge take stvari... bi moral znati vsakdo že izza mlada. Kdo naj opravlja to važno prosvetno delo, dom ali šola?...«

To zlato knjižico bi morala imeti vsaka šola v številnih izvodih.

V jezikovnem oziru to lepo delce sicer ni na vrhuncu, slovničarji bi imeli v marsičem oporekati; a prezreti ne smemo, da knjižice ni pisal slovstvenik, ampak zdravnik strokovnjak, ki bo z njo silno veliko koristil.

XII. in XIII. izvestje kn. šk. privatne gimnazije v zavodu sv. Stanislava v Št. Vidu nad Ljubljano o šolskih letih 1916/17 in 1917/18.

Vsebina: 1. Zavod sv. Stanislava v vojnih letih 1916—1918. Sestavil prof. Jožef Kržišnik. 2. Šolska poročila za leto 1916/17 in 1917/18.

Vseh dijakov je bilo koncem zadnjega šolskega leta 314. Odlično spričalo je dobilo 86 gojencev, nesposobnih je bilo samo 13.

Zanimiv dodatek k zgodovini sedanje vojske je za širše občinstvo zlasti poročilo profesorja Jož. Kržišnika, »Zavod sv. Stanislava v vojnih letih 1916—1918,« kjer najdemo tudi kratke podatke o padlih junakih-gojencih iz zavoda sv. Stanislava.

Narodne vezenine na Kranjskem. Pod tem naslovom je izdal zbirko vzorcev narodnih vezenin prof. Albert Sič; založila knjigarna Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg v Ljubljani. Od te zbirke je pravkar izšel prvi del, ki obsega na 17 listih (4 zvezki) vezenine z Gorenjskega. Odkrito moramo priznati, da nas je zbirka nad vse razveselila, zlasti ko je pri nas prva te vrste. V prekrasni kromolitografski reprodukciji so zbrani na teh 17 listih vzorci, izvedeni v križnem vvodu, ki se nahajajo na raznih namiznih in oltarjih prtih, prtičih, brisalkah, prevlakah za blazine, rjuhah i. dr. Vse te vezenine so izvršile pridne roke naših slovenskih ženâ in deklet v minuli dobi. Nekateri vzorci segajo celo v 16. stoletje. Vso zbirko je razdelil avktor v štiri dele. Drugi del bo obsegal belokranjske vezenine, tretji bele vezenine, četrti pa pisane vezenine z vse Kranjske. Vsa zbirka bo imela 22 zvezkov, ki se naročajo lahko v vseh naših knjigarnah. Cena zvezku je 2 K, in je za sedanje razmere dokaj nizka. — Ker se dajo narodni ornamenti prav hvaležno uporabljati pri ženskih oblekah, perilu, preprogah, torbicah in drugod, bodo naše žene in dekleta pri vezenju lahko posnemale domače vzorce in s tem zopet oživile našo narodno vezno umetnost, ki je bila že skoraj pozabljena. Da se ta krasna domača vezna umetnost zopet oživi, naj skrbe v prvi vrsti naše šole. Prepričani smo, da bodo naše gdč. učiteljice prav pridno uporabljale to zbirko pri pouku v ročnih delih, gg. učitelji pa 3. in 4. del te zbirke pri pouku o risanju. Sploh pa je želet, da se ta zbirka razširi po vsej naši slovenski domovini, in nobene narodno zavedne slovenske hiše ne sme biti, ki ne bi imela te zanimive zbirke.

